

Dk. Anthony J. Tomasino, Dini ya Kiyahudi Kabla ya Yesu,

Kikao cha 7, Uasi wa Hasmonean

© 2024 Tony Tomasino na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Anthony Tomasino katika mafundisho yake kuhusu Uyahudi kabla ya Yesu. Huu ni kipindi cha 7, Uasi wa Wahasmoni.

Kwa hivyo, tunakaribia wakati wa Uasi wa Wahasmoni.

Kwa hivyo, hebu tuangalie historia kidogo hapa na ni nini kilisababisha hili kuwepo. Mazingira ya kisiasa, tayari tumeyazungumzia kwa kiasi fulani. Waseleucid waliweza kuichukua Palestina kutoka Misri karibu mwaka 200, kati ya 204-200 KK, wakati fulani katika kipindi hicho.

Wayahudi wa Palestina huenda walifurahishwa sana na tukio hili mwanzoni. Walijaribu kuasi dhidi ya Waptolemia hapo awali kwa sababu walidhani wangepata kodi ya bei nafuu. Naam, wanakaribia kugundua kwamba nyasi si mara zote huwa kijani upande wa pili wa kilima.

Unaona, kilichotokea ni kwamba, ndio, Waseleucid, kwa sehemu kubwa, walikuwa wapole kwa watu kwamba walikuwa wakitawala kuhusu kodi. Lakini basi walijikuta wakihitaji pesa nyingi haraka sana. Sababu ilikuwa kwamba Waseleucid walikuwa wameamua kuwasaidia Wagiriki katika vita vyao dhidi ya Warumi.

Naam, Warumi walishinda. Na mmoja wa Waseleucid alitekwa nyara. Na mwana wa Antiochus III, kwa kweli, alitekwa nyara huko Roma.

Na Waseleucid walilazimika kumkomboa. Naam, Warumi hawakuwa watu waliokuwa na neema katika ushindi. Na kiasi cha pesa ambacho Waseleucid walipaswa kuwalipa Warumi kilikuwa kinadhoofisha uchumi wao.

Bila shaka, ili kulipa bili zao, iliwabidi kuwatoza watu kodi. Chini ya Waseleucid, Wayahudi walidhani walikuwa na hali mbaya chini ya Waptolemia. Chini ya Waseleucid, kodi zilizidi kulipwa.

Na kwa hivyo, hawakufurahishwa sana na tukio hili. Sasa, kabla ya mateso, ukweli kwamba Wayahudi walikuwa wakitozwa ushuru kwa njia hii ulisababisha kilio kikubwa kutoka kwa chama cha Ugiriki cha kugeuza Yerusalemu kuwa polis. Kwa sababu kama polis, wangesamehewa ushuru.

Kwa hivyo, tuna mwanzo wa kile kinachoitwa mageuzi ya Kigiriki. Kitabu cha Makabayo kinasema jambo linaloonyesha kwamba katika siku hizo, baadhi ya Wayahudi waovu, wasio na thamani walisema, tujiunge tena na mataifa kwani tangu tulipojitenga nao, hakuna kitu kingine kilichotupata isipokuwa uovu. Waliamua kwamba wangejaribu kuwa Wagiriki.

Tunaambiwa walikuwa wakienda mbali zaidi kwani watu wengi wakuu walikuwa wakijaribu kuondoa tohara yao. Na kama unafikiri hiyo ni ishara, haikuwa hivyo. Ilikuwa halisi.

Kwa kweli walikuwa na taratibu ambazo wangeweza kutumia kujaribu kuondoa dalili za kutahiriwa kwao. Hakuna kitu ambacho ninataka kukielezea kwa undani au kukipitia kibinafsi. Kwa hivyo, Yasoni, ambaye ni ndugu wa kuhani mkuu, Onias II, anampa rushwa Antiochus ili amteue kama kuhani mkuu.

Hili lilitokea mwaka wa 170 KK. Unajua, Antiochus anahitaji pesa. Kwa hivyo, Antiochus anafurahi zaidi kupokea rushwa.

Kwake, kuhani mkuu mmoja ni sawa na mwingine. Baada ya yote, wote wawili wanatoka katika familia moja, wazao wa Haruni, n.k.

Kwa nini basi isiwe hivyo? Naam, Jason anataka kusukuma mchakato huu wa kuibadilisha Yerusalemu kuwa polisi, na karibu unaweza kusikia maombi yake. Yanasikika kama mwanasiasa au rais wa chuo kikuu au kitu kama hicho. Unajua, tunahitaji pesa.

Ni dhabihu ndogo sana kwetu kutoa ili kufikia aina ya uhuru ambao hili litatuletea kama jiji. Kwa hivyo, mwanzo wa mageuzi hutokea wakati huu chini ya Jason. Lakini kinachotokea ni kwamba Jason anashindwa hata na Myahudi mwenye msimamo mkali zaidi, jamaa anayeitwa Menelaus.

Menelao si mshiriki wa kabila la Haruni. Menelao si kuhani hata kidogo. Kwa vyovyote vile. Na bado, sasa amehamishwa, na sasa amehamishwa ukoo halali wa ukuhani ili kugeuza ukuhani kuwa aina ya kipawa chake cha kisiasa.

Kwa hivyo, Menelao akiwaongoza Wayahudi kama kuhani wao mkuu na Menelao akiwa na deni kubwa kwa Antiochus, Antiochus anafikiri kwamba hii ina maana kwamba Yerusalemu itakuwa salama na kwamba sasa hana cha kuwa na wasiwasi nacho kuhusu aina yoyote ya uasi kutoka Yudea. Menelao anaanza utawala wake kama kuhani mkuu kwa kuamua kupora hazina zote za hekalu. Tutazungumzia zaidi kuhusu hekalu katika hotuba inayofuata.

Lakini moja ya mambo yanayoendelea hapa ni kwamba hekalu lilikuwa limetumika kama hazina ya utajiri kwa muda mrefu, na raia wengi wa Kiyahudi matajiri zaidi

huko Yerusalemu walikuwa wameweka pesa zao hekaluni. Naam, Menelaus alikuwa akiendelea kujisaidia na pesa hizo, na hii haikuwa ikiwafurahisha Wayahudi.

Lakini mradi Antiochus alikuwa akipata nafasi yake, hangeingilia kati. Kwa hivyo, ni nini kinachosababisha uasi halisi hapa? Naam, Antiochus, akifikiri kwamba Yerusalemu iko salama, anaamua kuivamia Misri. Sasa, mtoto wa miaka minane sasa amechukua kiti cha enzi.

Na kwa hivyo, huu unaonekana kuwa wakati mwafaka wa kuichukua nchi ya Misri. Antiochus anasafiri hadi Misri na majeshi yake, anavuka mpaka, na tazama, angempata nani huko isipokuwa jenerali wa Kirumi na kundi la wanajeshi wa Kirumi. Sasa, Antiochus, huyu ni Antiochus wa Nne, alijua kitu kuhusu wanajeshi wa Kirumi.

Alikuwa mateka huko Roma kabla ya kukombolewa na baba yake. Kwa hivyo, alielewa maana ya kwenda kinyume na Roma. Alikuwa ameona walichowatendea Wagiriki.

Na hakutaka kuingia katika mgogoro na Roma. Lakini aliamua kwamba itakuwa hivyo, alihitaji kujilinda katika haya yote. Kwa hivyo, anamwambia jenerali wa Kirumi, tutakubali maombi yako ya kujiondoa Misri kwa ushauri.

Na jenerali wa Kirumi, nina picha hii nzuri kichwani mwangu ya kitu hiki kama katuni. Unajua, Antiochus Epifanis huyu, kutokana na tunavyoelewa, ni mtu mkubwa sana, mwenye kuvutia sana. Na naweza kumfikiria jenerali huyu mdogo wa Kirumi akitoa upanga wake na kwenda kwa Antiochus Epifanis.

Na anachora duara kwenye mchanga unaomzunguka Antiochus Epifane. Na anasema, Loo , hakika, chukua muda wote unaotaka. Lakini Roma inahitaji jibu kutoka kwako kabla ya kutoka kwenye duara hilo.

Sawa, kwa hivyo Antiochus sasa amefedheheshwa na Warumi, na analazimika kukubali kuondoka Misri. Sasa, unaweza kujiuliza Warumi walikuwa wakifanya nini huko. Kwa ufupi, Warumi hawakutaka ufalme wowote uwe na nguvu nyingi, na wenye nguvu nyingi.

Waliiona Misri kama rasilimali muhimu sana kwa Roma kwa sababu iliwapa nafaka nyingi walizohitaji. Kwa hivyo, Warumi hawakutaka Waseleucids wachukue udhibiti wa Misri. Kwa hivyo, Antiochus Epifanes ataitikiaje hili? Naam, amekwama mkia wake kati ya miguu yake, na anaanza safari ya polepole kurudi nyumbani.

Kama kawaida, katika hali kama hizi, uvumi ulienea haraka kote Mashariki, kwamba Antiochus Epifanis alikuwa ameuawa huko Misri. Na hivyo Yasoni, kuhani mkuu wa zamani, ndugu wa Onias wa Pili, aliposikia uvumi huu kwamba Antiochus Epifanis

amekufa, akaamua kwamba sasa ni fursa yake ya kuteka tena hekalu. Kwa hivyo, anajikusanyia jeshi la Waamoni, na kuwaajiri.

Pia alikuwa akifadhiliwa na familia ile ile ya Tobia ambayo tumekuwa tukiisikia mara kwa mara. Anakusanya jeshi, akifadhiliwa na Tobia, na anaivamia Yerusalemu. Kwa hivyo Antiochus anajibuje? Anasikia kwamba Menelaus, kuhani aliyemweka kama kuhani mkuu huko Yerusalemu, anashambuliwa hekaluni.

Anaamini kwamba hili ni shambulio la kibinafsi dhidi yake mwenyewe na mamlaka yake. Na hivyo, Antiochus anawapotosha wanajeshi wake. Hapana, hakuwa akienda kuwapinga Warumi, lakini akiendelea, hatawaacha Wayahudi wamsukume.

Kwa hivyo, anaelekea Yerusalemu na jeshi lake. Naam, majeshi yake yalipokaribia Yerusalemu, Jason alikimbia kama panya kutoka kwenye kitu kama meli inayozama.

Na ataibuka tena. Lakini Antiochus mara moja anaweka sheria ya kijeshi huko Yerusalemu. Zaidi ya hayo, Antiochus anaamini kwamba sehemu ya tatizo hapa iko katika dini ya kipekee ya Wayahudi.

Antiochus Epifani alijiamini kuwa mungu. Kwa kweli, cheo chake, Epifani, kinamaanisha udhihirisho. Yeye ndiye udhihirisho wa Mungu.

Kwa kweli, alichukulia hili kwa uzito sana kiasi kwamba katika baadhi ya sarafu zake, ambapo kwa kawaida uso wa Zeus ungeonekana kwenye sarafu, alikuwa na uso wake mwenyewe uliowekwa hapo badala ya uso wa Zeus kwa sababu, unajua, alikuwa Zeus duniani. Na alihisi kwamba kukataa kwa Wayahudi kumwabudu kulimaanisha kwamba hawakuwa wakicheza na Milki ya Seleucid. Wana dini yao hii ya kichaa, ambayo inawazuia kufanya kazi na mataifa mengine.

Kwa hivyo, anaamua kwamba sasa lazima aondoe dini ya Kiyahudi huko Yudea. Mojawapo ya mambo anayofanya ni kujenga katika jiji la Yerusalemu, ngome inayoitwa Ekari. Hii itakuwa kama sehemu kubwa ya kushikilia kwa kipindi hiki chote hapa kwa sababu Ekari hii ilikuwa kama ngome hii kubwa katikati ya Yerusalemu, ikiwa na askari wa Kigiriki.

Kwa hivyo, una uwepo wake. Hebu tuone kama naweza kupata picha yake. Ninaamini iko hapa katika sehemu hii. Lakini una mnara huu mkubwa na wanajeshi hawa wote wa Kigiriki sasa wakiwalinda Wayahudi wakati wote, wakihakikisha kwamba hawatoki nje ya mstari.

Kuna mfano wa Ekari. Kama unavyoona, ilikuwa mahali pazuri pa kuvutia. Mateso ya kidini, kitabu cha Wamakabayo wa Pili kinatoa maelezo ya kutisha sana ya kile kilichotokea hapa.

Lakini kimsingi, wazo ni kwamba Wayahudi wanahitaji kujifunza kukubali miungu ya Kigiriki na Antiochus kama mwakilishi wa miungu ya Kigiriki duniani. Kitabu cha Danieli kinasema kwamba chukizo linalosababisha uharibifu liliwekwa katika hekalu huko Yerusalemu. Chukizo hilo ni sanamu ya aina fulani inayomwakilisha Antiochus kama mungu wa Kigiriki, labda Zeus.

Kwa hivyo, ibada ya serikali ya Kigiriki inalazimishwa Yerusalemu. Sheria na desturi za Kiyahudi zilipigwa marufuku. Tunaambiwa kwamba Wayahudi walikatazwa kutahiri na kwamba mama yeyote aliyemtahiri mtoto wake aliuawa pamoja na mtoto wake mchanga.

Tunaambiwa kwamba mtu yeyote aliyepatikana na nakala ya Torati, sheria za Wayahudi, aliuawa. Tuliambiwa kwamba mtu yeyote anayeshika Sabato aliuawa. Ilionekana kulikuwa na karibu adhabu moja kwa kila kitu kilichotokea hapa.

Mabalozi wa Kigiriki walitumwa kutoka mji hadi mji kote Yudea, wakiitaka miji hiyo kujenga madhabahu kwa ajili ya ibada ya Kigiriki na kutoa dhabihu kwa miungu ya Kigiriki kwa njia ya, bila shaka, Antiochus. Sasa, si kila mtu angekubali hili, ni wazi. Na kuna vyanzo vichache vikuu vya upinzani.

Moja ni kundi ambalo tunalifahamu kama Wahaside , ambalo linamaanisha wacha Mungu. Wahaside walikuwa wamejitolea sana kwa sheria za Bwana na walikataa kushiriki katika shughuli zozote zilizokuwa zikihitajika kwa watu. Na hivyo, wengi wao walilazimika kuondoka katika miji na kukimbilia nyikani, ambapo waliunda vikundi hivi vidogo vya upinzani.

Mrengo mwingine mkuu wa upinzani ulikuwa familia ya Hasmonea, ambayo tumeijua kama Makabayo. Hilo ni jina lisilo sahihi kidogo, nami nitakuambia kwa nini baada ya muda mfupi.

Hadithi inasema kwamba mabalozi kutoka kwa Waseleucid walipofika katika mji wa Modin, ambapo jamaa mmoja aliyeitwa Matathia aliishi na wanawe, afisa huyo aliwataka watu watoe kafara. Na Matathia, ambaye alikuwa kuhani, na alipoona kwamba jamaa huyu alikuwa anaheshimiwa sana miongoni mwa raia, aliamuru kwamba Matathia awe wa kwanza kutoa kafara na kuonyesha uaminifu wake kwa Antiochus. Naam, Matathia alichukua upanga mkononi, ambao ulitakiwa kutumika kutoa kafara, na badala yake, akamuua afisa huyo Mgiriki.

Kisha akawaita wanawe na kusema, Wanangu , jikusanyeni, na ninyi nyote mnaojitahidi kwa sheria za Bwana, twendeni tukakusanyike milimani. Na hivyo Matathia aliongoza familia yake kutoka Modene, nao pia wakaelekea vilimani ambapo wangekuwa bawa la pili la upinzani. Kwa hivyo, haya yote yalitokeaje? Naam, Matathia alikufa muda mfupi baada ya uasi huu kuanza, na mwanawe Yuda akachukua nafasi.

Sasa, Yuda ana jina la utani. Jina lake la utani ni Makabayo, ambalo linamaanisha nyundo. Kumekuwa na aina zote za uvumi kuhusu sehemu yake ya nyundo ilikuwa nini hasa.

Baadhi ya watu walikuwa na hadithi kuhusu yeye kupigana kwa nyundo. Hilo halionekani kuwa kweli, kwa sababu tunajua alitumia panga. Inasema alitumia panga.

Baadhi ya watu walisema labda kichwa chake kilionekana kama nyundo. Wengine walisema labda ilikuwa mguu wake. Lakini hatujui, lakini kwa sababu fulani aliitwa mpiga nyundo.

Labda ilikuwa kwa sababu, au nyundo mtu, nadhani. Labda ilikuwa kwa sababu tu ya jinsi alivyowapiga maadui zake. Nani anajua? Lakini kwa vyovyote vile, hapo ndipo tunapopata jina Makabayo, linalotokana na Yuda.

Yuda alikuwa kiongozi mkuu wa uasi baada ya kifo cha baba yake. Kwa hivyo hebu tuzungumzie uasi wa mapema. Ulikuwa na sifa ya vita vya msituni.

Kwa hivyo, Wahasidi, Wahaside, na Wahasmone wote walikwenda vilimani, wakapiga kambi katika mapango katika eneo linalozunguka Yudea na Yerusalemu. Na kisha wangevamia miji yoyote ambayo ilikuwa ikishirikiana na Wagiriki. Wangeshambulia wanajeshi wowote wa Kigiriki waliowakuta wakipita Yudea.

Kwa njia hii, walishinda mapigano madogo mwanzoni na wakaanza kujijengea jina kama nguvu ya kuzingatiwa. Sasa, kulikuwa na ugomvi kidogo kati ya Wahasidi, Wahasidi, na Wahasmonia kuhusu suala la kupigana siku ya Sabato. Kundi la Wahasidi lilikuwa limepiga kambi katika pango siku ya Sabato, na waligunduliwa na jeshi la Wagiriki.

Jeshi la Wagiriki liliwaamuru watoke nje na kujisalimisha au kupigana. Walisema, hawawezi kujisalimisha kwa sababu wanapaswa kuwa waaminifu kwa sheria za Mungu wao, lakini hawawezi kupigana pia kwa sababu ni siku ya Sabato. Na kwa hivyo Wagiriki walichofanya ni kuwachoma wote wakiwa hai pangoni.

Naam, Wahasmoni, walipoona hili, walisema, tuna uamuzi wa kufanya hapa. Je, tutawaacha watu watushambulie siku yetu ya Sabato na kuwa wapumbavu, au tutapigana? Nao walikubaliana kwamba wangekuwa tayari kupigana na mtu yeyote atakayewashambulia, hata siku yao ya Sabato. Labda tunaweza kuwaona wakianza kuafikiana kidogo hapa, lakini hii ni mara ya kwanza tu kati ya maafikiano mengi yanayokuja.

Kwa vyovyote vile, kulikuwa na ushindi wa awali ambao ulikuwa muhimu sana. Kwa mfano, kikosi kidogo kilichoongozwa na mtu aliyeitwa Apollonius kilishindwa na Yuda

Makabayo, na Yuda akachukua upanga wa Apollonius na kusema, ah, upanga mwema, na akapigana na upanga huo kwa maisha yake yote. Nyundo yake ilikuwa na faida kubwa, sivyo? Lakini ushindi mwingine ulitokea.

Kulikuwa na ushindi dhidi ya wanajeshi mahali palipoitwa Beth -horoni, au Saroni, ambaye alikuwa kiongozi wa majeshi ya Wagiriki hapo. Jamaa aliyeitwa Gorgia na Nikanori katika Vita vya Emau. Ushindi huu wote mbalimbali dhidi ya majeshi haya ya Wagiriki na wanajeshi hawa wa Kigiriki ulikuwa unawajengea sifa Wahasmoni kama wapiganaji wagumu na tishio la kweli kwa utulivu wa Milki ya Waseleucid.

Kwa hivyo, baada ya ushindi huu kadhaa, Wagiriki waliamua kuwa ni wakati wa kuwachukulia Wayahudi hawa kwa uzito, na wakamteua mtu mmoja kwa jina Lisia kuwa mtawala wa Waseleucid. Lisia aliamua kwamba angefanya uasi huu huko Yudea kuwa kipaumbele cha juu. Kwa hivyo, mnamo 162 KK, baada ya Wahasmoni kufanikiwa kuteka tena Yerusalemu, 164 walianza kupata baadhi ya vikwazo vyao.

Unajua, unasoma masimulizi haya, na unajiuliza kama kweli isingekuwa rahisi hivi. Tunajua wanajeshi hawa wa Ugiriki wana uwezo gani. Je, ingekuwa rahisi hivi kweli? Nadhani sehemu ya swali ni kwamba Wagiriki waligawanyika katika pande nyingi, na hawakuweza kutoa rasilimali kwa uasi wa Wayahudi ambao walipaswa kujitolea kwao, kwa sehemu kwa sababu hawakuchukua kwa uzito sana mwanzoni.

Walipoanza kuichukulia kwa uzito zaidi, ushindi ulianza kwenda pande zote mbili zaidi. Lakini si kabla ya 164 KK. Mnamo 164 KK, Wahasmoni waliteka hekalu, na kwa wakati huu, tuna hadithi hii nzuri kuhusu kuwekwa wakfu tena kwa hekalu ambayo imerekodiwa baadaye.

Kulingana na hadithi hiyo, ili kuweka wakfu upya hekalu, walihitaji kwanza, bila shaka, kutakasa vitu vyote vilivyokuwa vimechafuliwa na Wagiriki, ambao walikuwa wakitoa kafara nguruwe au chochote kile walichokuwa wakitoa kafara humo. Kwa hivyo, walilazimika kusafisha kila kitu, walilazimika kutenganisha madhabahu iliyokuwa humo, na ilisema kwamba matofali yalihifadhiwa kwa sababu ilibidi wamngoje nabii awaambie la kufanya na matofali. Hili ni jambo la kuvutia kwa sababu unajiuliza, je, hii ina maana kwamba unabii ulikuwa unaendelea wakati huu? Inavyoonekana, ilikuwa hivyo.

Kwa vyovyote vile, kwa hivyo walihifadhi matofali, wakajenga madhabahu mpya, kisha ukafika wakati ambapo walipaswa kuweka wakfu hekalu. Na hii ingehitaji sherehe ya siku nane kwa ajili ya kuwekwa wakfu kwa hekalu. Naam, walipoangalia mafuta yao, mafuta maalum yaliyotengenezwa kulingana na sheria za Walawi, waligundua kuwa walikuwa na mafuta ya kutosha kwa siku moja tu.

Mafuta yalipaswa kuwaka kwa siku zote nane, la sivyo hayakuwa yamewekwa wakfu. Naam, walitumia mafuta waliyo nayo, na kimiujiza, mafuta yaliwaka kwa siku zote

nane. Na kwa hivyo, huu ndio muujiza ambao bado unaadhimishwa hadi leo katika Sikukuu ya Hanukkah, wakati Wayahudi wanakumbuka kuwekwa wakfu tena kwa hekalu.

Kwa hivyo, hebu tuone hapa. Hadithi hii inatoka katika Talmud. Kwa hivyo, mafuta yaliyowekwa wakfu, yalichanganywa na vitu vingi tofauti.

Kwa nini hawakutengeneza mafuta zaidi? Kulikuwa na taratibu maalum zilizohusika katika kutengeneza mafuta hayo pia, kwa hivyo hawakuweza kutengeneza zaidi tu. Ilibidi wabarikiwe kwa njia fulani, na walikuwa na haraka kidogo hapa. Kwa hivyo, ilichoma muda wote uliohitajika kwa ajili ya utengenezaji wa mafuta hayo.

Inashangaza, Sikukuu hii ya Hanukkah imetajwa na Josephus. Anaiita Sikukuu ya Taa katika kitabu chake. Hanukkah inamaanisha kujitolea.

Hata hivyo, Sikukuu ya Hanukkah haitajwi kamwe katika Hati za Bahari ya Chumvi. Haionekani katika orodha yoyote ya sikukuu za Kiyahudi, na kuna kadhaa katika Hati za Bahari ya Chumvi. Na haijatajwa kamwe katika Agano Jipya pia.

Kuna uwezekano kwamba kuna dokezo kuhusu hilo wakati katika kisa kimoja, tunaambiwa kwamba Yesu alikuwa akisafiri kwenda Yerusalemu kuadhimisha sikukuu, na baadhi ya watu wanafikiri kwamba hiyo inaweza kuwa ilikuwa Hanukkah, kwamba alikuwa akienda Yerusalemu kuadhimisha. Tatizo na hilo ni kwamba Hanukkah haikuchukuliwa kuwa sikukuu ya hija. Hukulazimika kwenda Yerusalemu kuadhimisha Hanukkah.

Labda ungependa kwenda Yerusalemu kuadhimisha Hanukkah, kama vile ungependa kwenda Washington, DC, kupata uzoefu wa Nne ya Julai au kitu kama hicho, lakini haikuhitajika. Kwa hivyo, nani anajua? Kwa hivyo, uasi huu, bila shaka, unaendelea. Antiochus Epifanes anapigana kaskazini dhidi ya nani, nadhani ni nani? Waparthi.

Nilikuambia kwamba hawangeondoka. Milki ya Parthia inabaki kuwa mwiba kwa Wagiriki tu bali pia Warumi baadaye. Kwa hivyo, mnamo 164 KK, Antiochus wa Tano, mwana wa Antiochus wa Nne, anapewa jina la mfalme.

Lakini katika hatua hii, Lisia, mtu aliyeteuliwa kuwa mtawala, bado anatawala nchi, karibu sana. Sasa, mnamo 162 KK, kuna vita kubwa, ambayo kwa kweli ni aina ya kwanza kubwa ya kushindwa iliyopatikana na majeshi ya Hasmonean. Vita vya Beit Zekaria.

Yuda anashindwa, na anarudi Yerusalemu. Lisia alimfuata na kuzingira Yerusalemu, lakini uasi ulitokea katika mji mkuu wa Antiokia kwa sababu una mfalme huyu mpya mahali pake, na wakati wowote unapompata mfalme mpya mahali pake, unaasi moja kwa moja. Zaidi ya hayo, tuna suala hili la watu wengi wanaodai kiti cha enzi.

Na hivyo, Lisia ilibidi arudi Antiokia na kushughulikia uasi huo. Kwa hivyo, hili linakuwa suala kwa Lisia. Anasema, je, inafaa kweli kufuatilia uasi huu Yerusalemu kwa ajili yangu? Je, inafaa kweli kujitolea rasilimali zangu kwa hili wakati kuna vita vinavyoendelea kaskazini dhidi ya Parthia, wakati kuna uasi unaotokea hapa Antiokia? Kwa nini nisiwaache Wayahudi wafanye mambo yao wenyewe? Na hivyo, ndivyo hasa anavyoamua kufanya.

Lisia anajitolea kuondoa mateso ya Wayahudi, na bila shaka wanakubali ofa hiyo. Lakini katika hatua hii, asili ya mgogoro huu inabadilika kwa sababu Wahasmoni, ingawa sasa wako huru kutokana na mateso, wanaamini kwamba hawatakuwa huru kikweli kutokana na tishio la matukio kama hayo katika siku zijazo hadi wawe taifa huru. Na hii ni aina ya mgawanyiko wa jamii ya Wayahudi kwa wakati huu kwa sababu si kila mtu anakubaliana na hili.

Kulikuwa na watu wengi Yerusalemu, watu wengi Yudea, ambao walikuwa tayari kusema, sawa, hebu tukubali tu ofa ya amani na tuitumie vizuri. Lakini si Wahasmoni. Walitaka kuendelea na vita hivi na kuendelea mbele kwa ajili ya uhuru wa Wayahudi.

Kuna baadhi ya migongano ya kisiasa katika hatua hii. Hatima ya Wayahudi sasa inazidi kuunganishwa na siasa nchini Syria. Hapo ndipo Milki ya Seleucid sasa ina mji mkuu wake.

Na niamini, kuna miingiliano mingi ya kisiasa hapa, na sitakupa majina haya yote kwa sababu utapotea. Kwa sababu watu wengi wana jina moja, unajua? Watu wengi sana wanaocheza katika jambo hili lote. Kwa hivyo tutajaribu kuweka hili kwa kiwango cha chini kabisa, kama inavyohitajika ili kuelewa kinachoendelea hapa.

Kwa hivyo, kwanza kabisa, tunaye Demetrio wa Kwanza. Demetrio ni mpwa wa Antiochus Epifani, Antiochus wa Nne. Na anaivamia Siria. Anamuua Antiochus wa Tano, mwana wa Antiochus wa Nne, na Lisia wote wawili.

Sasa, bila shaka, yeye ni mfalme, sivyo? Naam, tuna kuhani mkuu mpya huko Yerusalemu, jamaa anayeitwa Alkimus . Alkimus ni sehemu ya kundi la Wayunani. Na anaomba Demetrio amsaidie kupigana na Wahasmoni, ambao bado wanasukuma uhuru wa Yudea.

Naam, Demetrio anajibu hili. Huyu ni Demetrio, kwa njia, hapa chini. Anatuma jeshi Yerusalemu chini ya uongozi wa jamaa mmoja anayeitwa Bacchides , jenerali wa kutisha sana miongoni mwa Wagiriki.

Yuda analazimika kuondoka Yerusalemu. Na anaanza tena vita vyake vya msituni. Katika hatua hii, majeshi ya Seleucid yanaondoka Yerusalemu na kurudi Antiokia ili kuzima maasi na matatizo yote yaliyokuwa yakiendelea huko.

Demetrio analazimika kutuma jeshi lingine likiongozwa na mtu anayeitwa Nikanori. Na hii inakuwa aina ya ushindi mkubwa kwa majeshi ya Hasmonea. Kwa sababu katika Vita vya Adassa, majeshi ya Yuda, katika vita kubwa zaidi walivyopigana, yalimshinda Nikanori na majeshi yake.

Na kwa kweli, inasema katika Vitabu vya Makabayo kwamba bado walisherehekea hiyo kama Siku ya Nikanori. Haikuonekana kamwe kuingia kwenye kalenda katika nyakati za baadaye. Na hutapata Wayahudi leo wakisherehekea Siku ya Nikanori.

Lakini wakati vita hivi viliposhindwa, vilichukuliwa kuwa mafanikio makubwa sana na Wahasmoni. Naam, Yuda Makabayo analazimika kwenda dhidi ya jeshi la watu 20,000, ambalo linaonekana, unajua, ni dogo siku hizo. Unajua, unapofikiri kwamba Alexander Mkuu alikuwa na jeshi la watu 40,000 ambalo alileta ili kushinda Mashariki.

Lakini ilichukuliwa kama aina fulani ya jeshi dogo. Lakini watu 20,000 wa kukabiliana na watu kama Wahasmoni, hilo linaonekana kama kuua kupita kiasi, nadhani. Yuda aliweza kusimama imara kwa muda, ingawa, bila shaka, askari wake walikuwa wachache sana hapa.

Lakini ilikuwa katika Vita vya Eleazari mnamo 161 KK ambapo Yuda hatimaye alishindwa dhidi ya majeshi ya Wagiriki. Na alipouawa, kaka yake Yonathani, mtu aliyefuata, alikuja mara moja na kuchukua uongozi wa uasi wa Wahasmoni. Kwa hivyo, tunapoendelea kutoka hapa, tutazungumzia jinsi asili ya uasi inavyobadilika.

Na hasa uongozi wa Wahasmonia watakaokuja. Kwa sababu kuanzia hapa, Wahasmonia wanaanza kuwa sio waasi tu, bali wanaanza kuwa aina ya viongozi wa Yudea kwa ujumla. Kwa hivyo hilo litasubiri hadi wakati wetu ujao.

Huyu ni Dkt. Anthony Tomasino katika mafundisho yake kuhusu Uyahudi kabla ya Yesu. Huu ni kipindi cha 7, Uasi wa Wahasmoni.